

Byla C-199/21

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį

Gavimo data:

2021 m. kovo 30 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Bundesfinanzgericht (Austrija)

Sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2021 m. kovo 19 d.

Pareiškėjas:

DN

Institucija atsakovė:

Finanzamt Österreich

Pagrindinės bylos dalykas

Laisvas darbuotojų judėjimas – Išmokos šeimai – Teisės į išmokas, įgytos pensijos mokėjimo pagrindu – Pensiją mokanti valstybė – Susigrąžinimas – Kompetentinga valstybė narė – Diferencinio priedo mokėjimas

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Sąjungos teisės aiškinimas, SESV 267 straipsnis

Prejudiciniai klausimai

Pirmasis klausimas, kuris kyla kartu su antruoju klausimu:

Ar formuluotė „valstybės narės, atsakingos už [jo] pensijos mokėjimą“, įtvirtinta 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo (OL L 166, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t.; klaidų ištaisymas

OL L 188, 2013, p. 10) su pakeitimais, padarytais 2012 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 465/2012 (OL L 149, 2012, p. 4) (toliau – Reglamentas Nr. 883/2004, naujas koordinavimas arba pagrindinis reglamentas), 67 straipsnio antrame sakinyje, turi būti aiškinama taip, kad čia turima omenyje ta valstybė narė, kuri anksčiau, kaip darbo vietos valstybė, buvo atsakinga už išmokas šeimai, o dabar privalo mokėti senatvės pensiją, teisė į kurią grindžiama pasinaudojimu darbuotojų judėjimo laisve jos teritorijoje?

Antrasis klausimas:

Ar formuluotė „teisės į išmokas įgytos pensijos mokėjimo pagrindu“, įtvirtinta Reglamento Nr. 883/2004 68 straipsnio 1 dalies b punkto ii papunktyje, turi būti aiškinama taip, kad teisė gauti išmokas šeimai laikoma įgyta gaunamos pensijos pagrindu, jei, pirma, pagal Sąjungos teisės ARBA nacionalinės teisės aktų nuostatas teisei į išmokas šeimai taikoma sąlyga yra pensijos gavimas, antra, pensijos gavimo sąlyga įvykdyta faktiškai, todėl „tiesiog gaunama pensija“ nepatenka į Reglamento Nr. 883/2004 68 straipsnio 1 dalies b punkto ii papunkčio taikymo sritį ir atitinkama valstybė narė Sąjungos teisės požiūriu nėra laikytina „pensiją mokančia valstybe“?

Trečiasis klausimas, kuris kyla kaip alternatyva pirmajam ir antrajam klausimams, jei sąvokai „pensiją mokanti valstybė“ išaiškinti pakanka tiesiog gaunamos pensijos:

Ar senatvės pensijos gavimo atveju, jei teisei į šią pensiją buvo taikomi reglamentai dėl darbuotojų migrantų, o anksčiau tokia teisė įgyta dirbant valstybėje narėje laikotarpiu, kai arba vien gyvenamosios vietos valstybė narė, arba abi valstybės dar nebuvo Europos Sąjungos arba Europos ekonominės erdvės valstybės narės, formuluotė „už ją viršijančią sumą prireikus mokamas diferencinis priedas“, įtvirtinta Reglamento Nr. 883/2004 68 straipsnio 2 dalies antro sakinio antroje dalyje, atsižvelgiant į 1980 m. birželio 12 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimą *Laterza* (733/79), turi būti aiškinama taip, kad išmokos šeimai pagal Sąjungos teisę kuo didesne apimtimi garantuojamos ir gaunant pensiją?

Ketvirtasis klausimas:

Ar Reglamento Nr. 987/2009 60 straipsnio 1 dalies trečią sakinį reikia aiškinti taip, kad su šia nuostata nesuderinama FLAG 1967 2 straipsnio 5 dalis, pagal kurią teisė į šeimos pašalpą ir mokesčio kreditą santuokos nutraukimo atveju suteikiama namų ūkį tvarkančiam, bet prašymo nei gyvenamosios vietos valstybėje, nei pensiją mokančioje valstybėje nepateikusiame vienam iš tėvų tol, kol pilnametis ir studijuojantis vaikas priklauso jo namų ūkiui, todėl kitas iš tėvų, kuris Austrijoje gyvena kaip pensiją gaunantis asmuo ir faktiškai vienintelis finansiškai išlaiko vaiką, teisė į šeimos pašalpą ir mokesčio kreditą valstybės narės, kurios teisės aktai turi būti taikomi pirmumo tvarka, įstaigoje gali pareikšti

tiesiogiai remdamasis Reglamento Nr. 987/2009 60 straipsnio 1 dalies trečiu sakiniu?

Penktasis klausimas, kuris kyla kartu su ketvirtuoju klausimu:

Ar Reglamento Nr. 987/2009 60 straipsnio 1 dalies trečias sakinyš taip pat turi būti aiškinamas taip, jog tam, kad būtų pripažintas Sąjungos darbuotojo, kaip valstybės narės išmokų šeimai procedūros šalies, statusas, taip pat būtina, kad jis būtų daugiausia išlaikantis asmuo, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 883/2004 1 straipsnio 1 punkto 3 punktį?

Šeštasis klausimas:

Ar nuostatos dėl dialogo procedūros pagal 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 987/2009, nustatančio Reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo įgyvendinimo tvarką (OL L 284, 2009, p. 1) (toliau – Reglamentas 987/2009 arba įgyvendinimo reglamentas), 60 straipsnį turi būti aiškinamos taip, kad tokią procedūrą dalyvaujančių valstybių narių įstaigos turi taikyti ne tik išmokų šeimai skyrimo, bet ir išmokų šeimai susigrąžinimo atveju?

Nurodomos Sąjungos teisės nuostatos

2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo

2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 987/2009, nustatantis Reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo įgyvendinimo tvarką

Nurodomos nacionalinės teisės nuostatos

Familienlastenausgleichsgesetz 1967 (1967 m. Įstatymas dėl šeimos išlaidų kompensavimo) (toliau – FLAG 1967) 2, 2a, 10, 26 straipsniai

Remiantis FLAG 1967 2 straipsnio 2 dalimi, teisę gauti šeimos pašalpą už 1 dalyje nurodytą vaiką turi asmuo, kurio namų ūkiui vaikas priklauso. Asmuo, kurio namų ūkiui vaikas nepriklauso, tačiau iš kurio lėšų jis daugiausia išlaikomas, turi teisę į šeimos pašalpą, jeigu teisės ją gauti pagal šios dalies pirmą sakinį neturi joks kitas asmuo.

FLAG 1967 2 straipsnio 5 dalies a punkte nustatyta:

Vaikas priklauso asmens namų ūkiui, jei tvarkant bendrą namų ūkį vaikas

su šiuo asmeniu gyvena tame pačiame būste. Priklausymas namų ūkiui nelaikomas išnykusiu:

- jei vaikas tik laikinai negyvena bendrame būste.

Vaikas laikomas abiejų tėvų namų ūkio nariu, jei jie tvarko bendrą namų ūkį, kuriam priklauso vaikas.

FLAG 1967 2a straipsnyje nustatyta:

1. Tuo atveju, jei vaikas priklauso bendram tėvų namų ūkiui, vienas iš tėvų, kuris daugiausia valdo namų ūkį, turi pirmumo teisę. Laikoma, kad daugiausia namų ūkį valdo motina, kol neįrodyta priešingai.

2. 1 dalyje nurodytais atvejais vienas iš tėvų, turintis pirmumo teisę, gali atsisakyti savo teisės kito naudai. Gali būti atsisakoma ir atgaline data, bet tik už tuos laikotarpius, už kuriuos šeimos pašalpa dar nėra gauta. Atsisakymas gali būti atšaukiamas.

Bylos aplinkybių ir proceso santrauka

- 1 *Finanzamt Österreich* (Austrijos mokesčių inspekcija) reikalauja, kad pareiškėjas grąžintų šeimos pašalpą už pilnametį vaiką, sumokėtą už 2013 m. sausio–rugpjūčio mėn.
- 2 Pareiškėjas yra gimęs Lenkijoje, nuo 1989 m. dirbo Austrijoje. Iš pradžių jis dirbdavo Austrijoje po tris savaites, o vieną savaitę praleisdavo su šeima Lenkijoje. Nuo 1992 m. pareiškėjas Lenkijoje lankydavosi tik retkarčiais. Nuo 2001 m. jis yra Austrijos pilietis, o jo gyvenamoji vieta yra tik Austrijoje. Pareiškėjo žmona ir dukra gyvena Lenkijoje ir turi Lenkijos pilietybę. Pareiškėjo santuoka su Lenkijos piliete nutraukta 2011 m. liepos mėn. Prieš įsidarbindamas Austrijoje pareiškėjas iki 1988 m. pabaigos dirbo Lenkijoje.
- 3 Austrijos skiriama šeimos pašalpa visada buvo mokama pareiškėjui, o jis perduodavo ją savo dukrai. Motinos atsisakymo nebuvo pareikalauta. Skirdama pašalpą, institucija atsakė darė prielaidą, kad dėl pareiškėjo darbo Austrijoje pagrindinė kompetencija tenka Austrijai.
- 4 Nuo 2011 m. lapkričio mėn. pareiškėjas Austrijoje ir Lenkijoje gauna senatvės pensiją. Šia aplinkybe institucija atsakė grindžia reikalavimą grąžinti Austrijoje gautą šeimos pašalpą ir mokesčio kreditą. Dėl Lenkijoje gaunamos pensijos Austrija pagal Sąjungos teisę tampa nekompetentinga, o pareiga mokėti diferencinį priedą pagal Reglamento Nr. 883/2004 68 straipsnio 2 dalį taip pat netaikytina.
- 5 2013 m. pareiškėjo dukra studijavo Lenkijoje. 2013 m. šeima viršijo Lenkijoje nustatytą 539 PLN vienam asmeniui pajamų kriterijų, todėl Lenkijoje nustatytos išmokos šeimai nepriklausė. Nei pareiškėjas, nei vaiko motina Lenkijoje negavo išmokų šeimai.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvų santrauka

- 6 Dėl pirmojo ir antrojo klausimų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad Austrija šeimos pašalpų teisėje pagal pirminę teisę yra tipinė gyvenamosios vietos valstybė. Tam, kad šeima gautų pašalpą, nėra reikalaujama dirbti ar gauti pensiją. Taigi Austrija gali tapti darbo vietos ar pensiją mokančia valstybe tik siejant tai su Sąjungos teise. Kompetentingai valstybei narei nustatyti Reglamento Nr. 883/2004 67 straipsnio antrame sakinyje įtvirtinta atskira ir galutinė taisyklė dėl pensijų. Atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjas nuo 2004 m. gegužės 1 d., naudodamasis laisvu darbuotojų judėjimu, dirbo pagal darbo sutartį, todėl nuo 2011 m. lapkričio mėn. gauna pensiją Austrijoje, o Reglamento Nr. 883/2004 67 ir 68 straipsniuose ši aplinkybė nustatoma kaip teisės į išmokas šeimai kriterijus, Austrija, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nuomone, yra pensiją mokanti valstybė pagal Sąjungos teisę, taigi kompetentinga valstybė narė.
- 7 Pagal Reglamento Nr. 883/2004 67 straipsnį kompetentinga gali būti tik viena valstybė narė. Atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjas gauna pensiją Austrijoje ir Lenkijoje, siekiant nustatyti, kuri viena valstybė narė yra kompetentinga, reikalingas papildomas požymis. Reglamento Nr. 883/2004 68 straipsnio 1 dalies b punkto ii papunktyje remiamasi „teisėmis į išmokas, įgytomis pensijos mokėjimo pagrindu“. Tai reiškia, kad Austrija, priešingai, nei mano institucija atsakovė, bet kuriuo atveju yra kompetentinga valstybė narė, klausimas yra tik tas, ar kompetencija yra pagrindinė, ar antraeilė.
- 8 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo teigimu, pirmenybės apskaitimas tarp dviejų valstybių narių jau buvo reglamentuotas Reglamento (EEB) Nr. 1408/71 76 straipsnyje. Vėliau ši nuostata buvo keletą kartų iš dalies keičiama. Iš pradžių buvo nustatytas teisės atidėjimas, o pagal paskutinius pakeitimus – teisės sustabdymas.
- 9 Pagal Sąjungos teisę visos valstybės narės tokioje situacijoje, kuri patenka į Reglamento Nr. 883/2004 taikymo sritį, yra darbo vietos valstybės. Vis dėlto kai kurios valstybės narės turi šį statusą jau pagal nacionalinę teisę, nes jose tam, kad būtų įgyjama teisė gauti išmokas šeimai, reikalaujama ne tik turėti gyvenamąją vietą šalyje, bet ir faktiškai verstis darbine veikla. Šios valstybės narės pastarojo laikotarpio doktrinoje vadinamos „darbo vietos valstybėmis pagal pirminę teisę“, siekiant atskirti jas nuo „darbo vietos valstybės pagal Sąjungos teisę“, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 883/2004 67 straipsnį.
- 10 Visose minėtose Reglamento Nr. 1408/71 76 straipsnio versijose tais atvejais, kai gyvenamosios vietos valstybė pagal savo nacionalinės teisės aktus pati yra ir darbo vietos valstybė, nustatyta, kad prioritetą teikiamas šiai, o ne pagal Reglamento (EEB) Nr. 1408/71 73 straipsnį kompetentingai darbo vietos valstybei: gyvenamosios vietos valstybė Sąjungos teisėje buvo aiškiai nurodyta kaip pirmenybinę kompetenciją turinti valstybė narė, papildomą kompetenciją turinčioje darbo vietos valstybėje teisė į išmokas šeimai pagal šios valstybės teisę

buvo sustabdoma arba sumažinama tokiu dydžiu, kuris neviršytų nustatytos ribos. Teisingumo Teismas, formuodamas jurisprudenciją, išaiškino, kad sustabdymas pagal Reglamento (EEB) Nr. 1408/71 76 straipsnį neturi būti suprantamas absoliučiai, abi valstybės narės vien pagal šio reglamento taikymo sritį yra taip susietos tarpusavyje, kad papildomą kompetenciją turinti valstybė narė prirėikus privalėtų sumokėti diferencinį priedą.

- 11 Šiuo klausimu darytina nuoroda į Teisingumo Teismo sprendimą *Slanina*, C-363/08. Po skyrybų R. Slanina ir jos dukra persikėlė iš Austrijos į Graikiją. Vaiko tėvas toliau dirbo Austrijoje. Taigi Austrija buvo „darbo vietos valstybė pagal Sąjungos teisę“. R. Slanina nedirbo Graikijoje, todėl Graikija buvo tik gyvenamosios vietos valstybė. Dėl šios priežasties pareiga mokėti išmokas šeimai pirmumo tvarka teko Austrijai. Tuo atveju, jei R. Slanina Graikijoje būtų pradėjusi darbinę veiklą ir tai pagal Graikijos teisės aktus būtų lėmę teisės gauti Graikijos išmokas šeimai atsiradimą, pagrindinė kompetencija būtų perėjusi Graikijai („darbo vietos valstybei pagal pirminę teisę“), o teisė gauti šeimos išmokas Austrijoje būtų išlikusi sumažinus išmokas suma, numatyta pagal Graikijos teisės aktus.
- 12 Atsižvelgdamas į tai, kad vertimosi darbine veikla atveju išmokas šeimai maksimaliu mastu privalo užtikrinti abi valstybės narės, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad taip turi būti ir pensijos gavimo atveju. Reglamentu Nr. 883/2004 dalyvaujančios valstybės narės kiekvienoje situacijoje koordinuojamos pagal tipą ir hierarchiją, taip nustatoma pirmumo tvarka ir užtikrinama bendra pareiga mokėti maksimalias išmokas šeimai. Su pensijomis susijusių bylų atveju tokia dalyvaujančių valstybių narių bendra pareiga matyti iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos, visų pirma byloje *Laterza* (C-733/79).
- 13 Pagal Europos Sąjungos tarpusavio informavimo apie socialinę apsaugą sistemą (MISSOC) gyvenamoji vieta Lenkijoje yra vienintelis siejamasis veiksnys dėl išmokų šeimai gavimo. Nereikalaujama verstis darbine veikla. Atitinkamai Lenkija turėtų būti laikoma gyvenamosios vietos valstybe pagal jos nacionalinės teisės aktus. Austrija – pensiją mokanti valstybė. Taigi, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nuomone, išmokas dėl skirtingų priežasčių moka kelios valstybės narės, todėl taikomas Reglamento Nr. 883/2004 68 straipsnio 1 dalies a punktas. Vadinasi, Austrija, kaip pensiją mokanti valstybė, yra pirmumo tvarka kompetentinga ir privalo mokėti nesumažintą išmoką.
- 14 Vis dėlto institucija atsakovė klasifikavo Austriją ir Lenkiją tiesiog kaip pensiją mokančias valstybes, taigi vienodai, todėl Lenkija, kaip pareiškėjo dukters gyvenamosios vietos valstybė, privalėtų mokėti išmokas. Atsižvelgiant į tai, kad Lenkijoje dėl viršytos darbo užmokesčio ribos teisė į išmoką neįgyjama, Austrijos pareiga mokėti diferencinį priedą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nuomone, lieka nepakitusi ir ji privalo jį sumokėti kaip pirmumo tvarka kompetentinga valstybė narė.

- 15 Trečiasis klausimas teikiamas kaip alternatyva pirmajam ir antrajam klausimams siekiant aiškumo, nes Austrijoje yra priešingos jurisprudencijos.
- 16 Dėl ketvirtojo ir penktojo klausimų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad pagal Sąjungos teisę Austrijos teisės aktai laikomi (pirmumo ar ne pirmumo tvarka) taikytina teise. Pagal FLAG 1967 2 straipsnio 2 dalį pirmenybė teikiama asmeniui, kurio namų ūkiui vaikas priklauso. FLAG 1967 2a straipsnis pagrindinės bylos aplinkybėmis netaikytinas, nes tėvai neturi bendro namų ūkio. Pagal Austrijos teisę Lenkijoje gyvenanti motina yra asmuo, turintis teisę pateikti prašymą. Institucija atsakovė kaip alternatyvų susigrąžinimo pagrindą nurodė tai, kad teisę į šeimos pašalpą pagal Austrijos teisę turėtų motina. Atsižvelgiant į tai, kad nepagrįstai išmokėta šeimos pašalpa pagal Austrijos teisę turi būti susigrąžinta iš asmens, kuris neturėjo teisės į pašalpą, pareiškėjas turėtų ją gražinti, o Lenkijoje gyvenanti motina turėtų pati prašyti pašalpos šeimai. Vis dėlto už 2013 m. ji pašalpos nebegautų, nes baigėsi atitinkamas prašymo pateikimo terminas.
- 17 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar pagrindinėje byloje nagrinėjama situacija atitinka Reglamento Nr. 987/2009 60 straipsnio 1 dalies trečiame sakinyje nustatytas sąlygas, nes teisę į pašalpą pagal Austrijos teisę turinti motina nepasinaudojo savo teise, todėl Austrijos įstaiga privalo atsižvelgti į pareiškėjo, kaip kito iš tėvų, prašymą, nes tai yra privaloma teisinė pasekmė. Tiesa, iš esmės pagal Sąjungos teisę taikytinos Austrijos teisės nuostatos, tačiau reikėtų daryti prielaidą dėl išimties, jei remiantis Reglamento Nr. 987/2009 60 straipsnio 1 dalies trečio sakinio viršenybe FLAG 1967 2 straipsnio 2 dalies taikymui būtų užkirstas kelias. Pareiškėjas galėtų savo, kaip šalies, statusą tiesiogiai grįsti Sąjungos teise, taip būtų užtikrintos ir vaiko teisės. Be to, kyla klausimas, ar tam, kad pareiškėjas būtų bylos šalis, reikalaujama, kad jam tektų didžioji išlaikymo išlaidų dalis (taip yra šiuo atveju).
- 18 Dėl šeštojo klausimo reikia pažymėti, kad, siekiant kuo didesne apimtimi užtikrinti darbuotojams migrantams išmokas šeimai, abi susijusios valstybės narės privalo bendradarbiauti taikydamos dialogo procedūrą ir prireikus turi būti sumokamas diferencinis priedas. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar ši dialogo procedūra nėra privaloma ir išmokų šeimai susigrąžinimo atveju, nes šiame procese (kaip išmokos skyrimo *actus contrarius*) taikomos tos pačios teisės ir pareigos.